

The background of the cover is a vibrant yellow. Overlaid on this is a complex, abstract network diagram. It consists of numerous circular nodes of various sizes and colors, including shades of green, blue, orange, purple, and pink. These nodes are interconnected by thin, straight lines of corresponding colors, creating a web-like structure that suggests digital connectivity and networks.

DIGITAAL

WERKVORMEN VOOR HET TALENONDERWIJS

MASJA MESIE • GUUS PERRY • PATRICIA ROSE

uitgeverij
coutinho

www.coutinho.nl/digitaal

Je kunt aan de slag met het online studiemateriaal bij dit boek.

Dit materiaal is op www.coutinho.nl/digitaal te vinden.

© 2017 Uitgeverij Coutinho bv

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

Uitgeverij Coutinho

Postbus 333

1400 AH Bussum

info@coutinho.nl

www.coutinho.nl

Omslag: Neo & Co, Velp

Noot van de uitgever

Wij hebben alle moeite gedaan om rechthebbenden van copyright te achterhalen. Personen of instanties die aanspraak maken op bepaalde rechten, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met de uitgever.

ISBN 978 90 469 0551 7

NUR 846

Woord vooraf

DigiTaal hebben we geschreven op verzoek van veel docenten. We hebben in onze eigen lespraktijk ervaren dat je als docent veel gemak kunt hebben van de mogelijkheden die digitale middelen bieden. We hebben ook gezien dat de inzet van tools en apps in de taalles voor leerlingen meer leerplezier creëert en – niet onbelangrijk – leidt tot een hogere leeropbrengst. In de trainingen die we rondom het onderwerp DigiTaal geven, maken we gebruik van een aantal leerconcepten die we ook in dit boek hebben verwerkt. In het hoofdstuk *In de klas* kun je hier meer over lezen. We hebben het boek ook vooral praktisch willen houden. Zo vind je er duidelijke stappenplannen waarin beschreven wordt wat er nodig is voor een goede taalles met gebruik van digitale tools.

Het gebruik van digitale tools waarbij alle leerlingen een reactie moeten geven, vormt niet alleen een leuke variatie op een klassikaal onderwijsleergesprek, het biedt ook de mogelijkheid om introverte, meer teruggetrokken leerlingen deel te laten nemen aan de discussie in de klas. Op deze manier worden deze leerlingen ook gezien en dit kan een positief effect hebben op hun zelfvertrouwen.

Leren, ook taal leren, gaat zeker niet vanzelf. Dit vraagt om een actieve, betrokken taalleerder en een betekenisvolle taak. Maar wat is ‘betekenisvol’? Gerard Westhoff, emeritus hoogleraar didactiek, omschrijft een betekenisvolle taak als ‘lief en attractief’. Lief staat voor **levensecht** – **inhoudsgericht** – **efficiënt** – **functioneel**.

De taak moet ook attractief zijn (Westhoff, 2009). We horen docenten weleens zeggen dat leertaken niet altijd ‘attractief’ kunnen zijn, omdat leren nu eenmaal niet altijd leuk kan zijn. Ook wij vinden het een belangrijk uitgangspunt dat het leren vooropstaat en dat de technologie alleen ingezet moet worden als ze iets toevoegt. Als er op deze manier een leeractiviteit ontstaat die ook nog leuk is, is dat mooi meegenomen.

Wanneer een taak lief en attractief is, kun je spreken van een betekenisvolle taak. Wij hebben in dit boek vijftig werkvormen beschreven die aan deze criteria voldoen. Het zijn rijke en betekenisvolle leeractiviteiten.

Leren is een proces dat voortdurend plaatsvindt. Iedere les worden leerlingen blootgesteld aan een grote hoeveelheid informatie. De hersenen filteren deze informatie en laten alleen door wat relevant is. Uit onderzoek is gebleken dat slechts tien procent van alle prikkels relevant is. Wat blijft ‘hangen’ gaat naar het werkgeheugen, waar deze nieuwe informatie aan bestaande kennis gekoppeld wordt. Pas dan is er een kans dat de nieuwe informatie in het langetermijngeheugen wordt opgeslagen. Wat er uiteindelijk in het langetermijngeheugen terechtkomt, verschilt per persoon. Er is dus geen een-op-eenrelatie tussen wat je onderwijst en wat leerlingen leren. Een teleurstellende conclusie? Nee. Zoals we zagen is er hoop. We kunnen het leren beïnvloeden door leertaken te maken die betekenisvol zijn: lief en attractief. Wanneer we dat veel en vaak doen en de leerling daarbij onderdompelen in een taalbad, is de kans groot dat de kennis beklift.

In dit boek spreken we in de beschrijvingen van de werkvormen over 'de leerling'. De termen 'leerder', 'student', 'cursist' en 'deelnemer', ze passen allemaal bij bepaalde opleidingen. Omdat leren een proces is dat levenslang plaatsvindt, hebben we gekozen voor deze term: het leren stopt nooit, je blijft je hele leven een leerling!

We hopen dat je veel plezier beleeft aan de werkvormen die we beschreven hebben en hopen dat je leerlingen er beter taal door gaan leren.

Masja Mesie

Guus Perry

Patricia Rose

Inhoudsopgave

Werkvormen zoeken op eigenschappen	8
In de klas De theorie	10
Meervoudige Intelligentie	10
21e-eeuwse vaardigheden	12
Taxonomie van Bloom	13
Padagogy Wheel	15
Het ERK	15
Leervoorkeuren	16
MVT, NT2 en ICT	16
In de klas Klassenmanagement	18
Jouw rol als leraar	18
Spelregels en afspraken	18
Je leerlingen als co-teachers	18
Tips voor feedback	18
<i>Feedback als instrument voor reflectie en ontwikkeling van vaardigheden</i>	19
Tips voor het werken met digitale tools	20
Variëren en differentiëren	21
<i>Individueel, in groepjes of klassikaal</i>	21
<i>Homogeen of heterogeen</i>	21
<i>Model voor een Volledige Instructie</i>	22
Tips voor netiquette	22
Leeswijzer In woord	24
De indeling van het boek	24
Vinden wat je zoekt	24
Opbouw van de werkvorm	24
De website	25
Leeswijzer In beeld	26
Werkvormen	
▪ Tekst	29
▪ Beeld	67
▪ Audio	93
▪ Film	107
▪ (Inter)actief	125
Bijlagen	
1 Digitale tools: beschrijving van de categorieën	138
2 Voorbeeld Model voor een Volledige Instructie	145
3 ERK-niveaus	146
Literatuur	149
Over de auteurs	150

Werkvormen zoeken op eigenschappen

In dit schema kun je werkvormen zoeken op vaardigheid, *device* en lestijd.

		lezen	kijken & luisteren	spreeken	gesprekken voeren	schrijven	woordenschat	device leerling	device docent	voorbereiding ≤ 15 min	voorbereiding > 15 min	lestijd ≤ 30 min	lestijd > 30 min
	TEKST												
1	Blog je mee?	•				•		•		•		•	
2	Wikiwijs					•		•	•	•			•
3	In de wolken	•				•	•	•	•	•		•	
4	Kort maar krachtig	•				•		•		•		•	
5	Flessenpost					•		•		•		•	
6	Je kunt nú stemmen	•					•	•	•	•		•	
7	Wat weet je er al van?			•		•		•	•	•		•	
8	Gedachten lezen					•		•	•	•		•	
9	Rad van fortuin			•		•			•	•		•	
10	Robot talk	•				•		•	•	•		•	
11	Als ik later groot ben ...					•		•		•		•	
12	Gooi het in de groep			•		•			•	•		•	
13	Dit ben ik ook			•				•		•		•	
14	Haal meer uit teksten	•					•	•	•	•		•	
15	Superslogans		•	•		•		•	•		•		•
16	Zinnen met beelden					•	•	•	•	•		•	
17	Vind ik leuk			•		•		•		•		•	
18	Voor een prikkel					•		•		•		•	

		lezen	kijken & luisteren	spreeken	gesprekken voeren	schrijven	woordenschat	device leerling	device docent	voorbereiding < 15 min	voorbereiding > 15 min	lestijd < 30 min	lestijd > 30 min
BEELD	19 Beeldend dichten					•		•		•		•	
	20 Zeg het met beelden					•	•	•		•		•	
	21 Zet het op de kaart	•		•				•		•			•
	22 Close-up				•			•	•	•		•	
	23 Tijdreizen	•				•		•		•			•
	24 Een sprekende foto		•		•	•		•	•	•		•	
	25 Foto-fit?				•	•		•		•		•	
	26 Hebbes!				•	•	•	•	•	•		•	
	27 Woordbank				•	•		•		•		•	
	28 Zoeken maar				•	•		•		•		•	
	29 De biografie	•		•				•	•	•			•
	30 Nutteloze uitvinding met humor			•				•	•	•		•	
AUDIO	31 Een belletje laten rinkelen			•		•		•	•	•			•
	32 Uitgesproken goed		•	•			•	•	•	•		•	
	33 Afval spreekt			•		•		•	•	•		•	
	34 Herken het geluid			•	•	•		•		•		•	
	35 Luister naar mij	•		•				•		•		•	
	36 Mijn favoriete plek			•		•		•		•		•	
FILM	37 Dat staat er mooi op!			•		•		•		•		•	
	38 Goed bekeken		•	•		•	•	•			•	•	
	39 Bollywood		•			•		•	•	•		•	
	40 Een stomme film		•		•			•	•	•		•	
	41 Nieuws nieuws nieuws			•		•		•	•	•			•
	42 Kort korter kortst		•		•			•		•		•	
	43 Te gekke sport			•		•		•		•		•	
	44 Dit is van mij			•		•		•	•	•		•	
(INTER)ACTIEF	45 En de tijd gaat nú in			•		•			•	•		•	
	46 Kunt u mij de weg naar ... vertellen?			•		•			•	•		•	
	47 't Is maar een spelletje			•		•		•	•	•			•
	48 Een schat aan informatie	•				•		•			•		•
	49 De actieve toets					•	•	•	•	•		•	
	50 Gespot	•	•					•		•		•	

In de klas De theorie

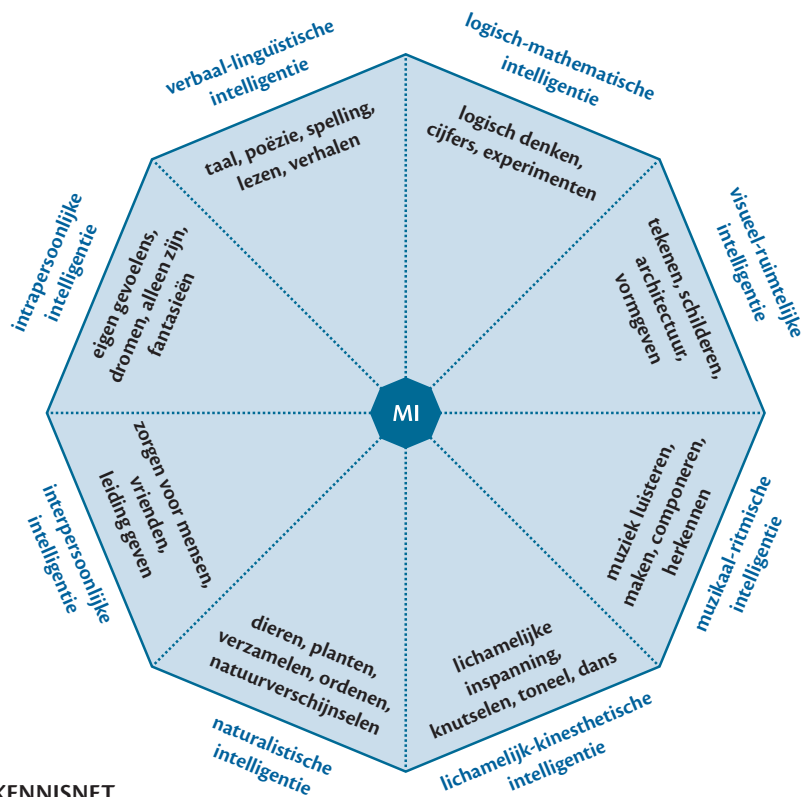
Dit boek gaat over actief taal leren met behulp van digitale tools. De huidige technologie biedt talloze mogelijkheden die leerlingen kunnen helpen bij het leren van een taal. Het inzetten van digitale tools is soms effectiever dan werken met een tekstboek of met een schrift. Niet in de laatste plaats omdat deze digitale wereld de wereld is van je leerlingen. Als docent is het je taak om hun de weg te wijzen in een wereld die groter en leerzamer is dan Snapchat, Instagram of WhatsApp.

Als docent houd je rekening met de verschillende manieren waarop je leerlingen leren. De werkvormen in dit boek zijn daarom gekoppeld aan een of meer intelligentiegebieden van de Amerikaanse psycholoog Howard Gardner, aan de 21e-eeuwse vaardigheden en aan de taxonomie van Bloom. De labels onder aan elke werkvorm kunnen je helpen om een passende opdracht voor je leerlingen te zoeken. We bespreken deze drie modellen achtereenvolgens.

Meervoudige Intelligentie

Gardner onderscheidt acht intelligenties die je kunnen helpen om in je onderwijs meer rekening te houden met de verschillende manieren waarop leerlingen leren. We lichten de verschillende intelligenties kort toe (Geerts & Kralingen, 2016) en geven een aantal voorbeelden van opdrachten waarbij ICT een toegevoegde waarde heeft.

- **Verbaal/linguïstisch**

De leerling houdt van talige activiteiten zoals lezen en schrijven en is gevoelig voor nuances in taalgebruik.

ICT: Teksten schrijven voor een website, een wiki, een weblog, of voor 'digital storytelling' (combinatie van tekst en beeld). Ook kun je denken aan het schrijven van een digitale flyer (zie de werkvormen TEKST).

- **Logisch/mathematisch**

De leerling is analytisch en planmatig en houdt van problemen oplossen.

ICT: Het maken van webquests of games, het opstellen van een enquête in Google Forms of het maken van een digitale mindmap (zie bijvoorbeeld werkvorm 8).

- **Visueel/ruimtelijk**

De leerling heeft een goed ontwikkeld ruimtelijk inzicht en heeft gevoel voor verhoudingen, vormen, afmetingen en kleur.

ICT: Het zoeken van afbeeldingen voor een website, het ontwerpen van posters of het maken van een stripverhaal of animatiefilm, het toevoegen van bijschriften bij foto's (zie de werkvormen BEELD).

- **Lichamelijk/kinesthetisch**

De leerling houdt van fysieke ervaringen en leert het best door dingen te doen.

ICT: Het opnemen van een videoclip bij een liedje, het zoeken van digitale aanwijzingen in de omgeving (zie bijvoorbeeld de werkvormen 48 en 50).

- **Muzikaal/ritmisch**

De leerling houdt van muziek (maken), heeft vaak muzikale associaties en een sterk ontwikkeld gevoel voor ritme.

ICT: Het opnemen van een liedje, het digitaal bewerken van songteksten (bijvoorbeeld een gatentekst maken) of het zoeken van geschikte muziek bij een presentatie (zie de werkvormen AUDIO).

- **Naturalistisch**

De leerling houdt van de natuur en alles wat daarmee samenhangt.

ICT: Informatie ordenen in een Excelbestand of in een mindmap, of een opdracht om een virtuele rondleiding in een stad te maken.

- **Interpersoonlijk**

De leerling is sociaal, gaat graag met mensen om en is empathisch sterk ontwikkeld.

ICT: Samenwerken in een wiki of op een digitaal prikbord of het opstellen van enquêtes om ideeën van anderen te verzamelen (zie bijvoorbeeld werkvorm 18).

- **Intrapersoonlijk**

De leerling heeft een sterk ontwikkelde innerlijke belevingswereld en is zich bewust van zijn eigen gewaarwordingen.

ICT: Het bijhouden van een persoonlijke weblog als reflectiemiddel na het afronden van een andere opdracht (zie bijvoorbeeld werkvorm 1).

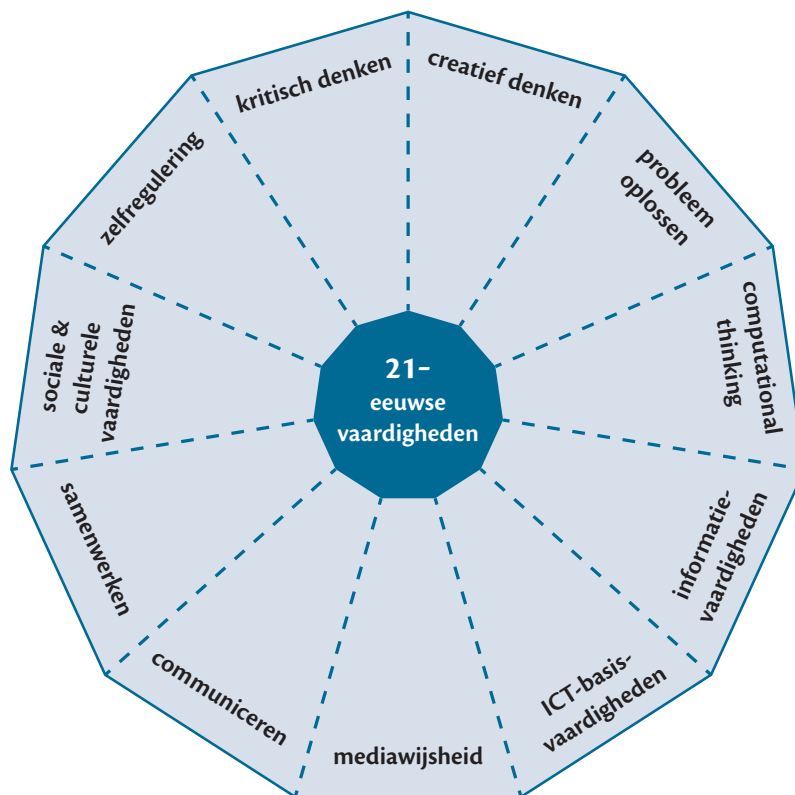
21

21e-eeuwse vaardigheden

Onze samenleving verandert snel. Communicatie en samenwerking zijn in de huidige samenleving een stuk belangrijker dan een aantal jaar geleden. Om alle veranderingen in de 21e eeuw te kunnen hanteren, hebben leerlingen méér nodig dan de kennis die we ze nu kunnen leren. Ze zullen later ook kennis nodig hebben die nu nog niet beschikbaar is. Leerlingen hebben daarom nieuwe vaardigheden nodig. We onderscheiden de volgende 21e-eeuwse vaardigheden (Thijs, Fisser & Van der Hoeven, 2014).

- kritisch denken
- creatief denken
- probleem oplossen
- communiceren
- samenwerken
- sociale & culturele vaardigheden
- zelfregulering
- ICT-basisvaardigheden
 - mediawijsheid
 - informatievaardigheden
 - *computational thinking*

Het geheel van ICT-basisvaardigheden noemen we 'digitale geletterdheid': de kennis en vaardigheden die nodig zijn om veilig om te kunnen gaan met ICT en het vermogen om effectief informatie te zoeken, te selecteren, te beoordelen en te delen.

Het model voor 21e-eeuwse vaardigheden zoals het is ontwikkeld door SLO en Kennisnet
© SLO/KENNISNET

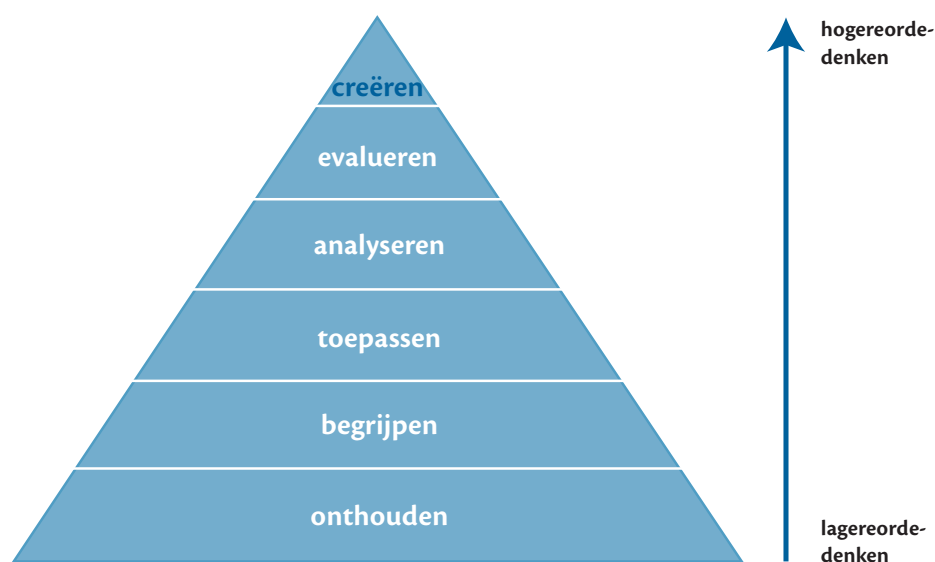
Om leerlingen goed voor te bereiden op de 21e-eeuwse samenleving vinden we het belangrijk om de vaardigheden een plek te geven in het onderwijs. We koppelen daarom alle werkvormen in dit boek aan de verschillende 21e-eeuwse vaardigheden.

Bij een aantal opdrachten wordt aan leerlingen gevraagd om via een digitale tool selectief informatie te zoeken. Bij andere werkvormen wordt gevraagd om informatie te delen. Zo dragen deze werkvormen bij aan het ontwikkelen van digitale geletterdheid.

Taxonomie van Bloom

De taxonomie van Bloom brengt de denkvaardigheid in zes cognitieve niveaus in kaart. Het gaat bij Bloom om een onderscheid tussen lagereordedenken en hogereordedenken – oplopend van onthouden via begrijpen naar toepassen, analyseren, evalueren en creëren (Krathwohl, 2002).

Taxonomie van Bloom

Deze taxonomie kun je als hulpmiddel gebruiken bij de ontwikkeling van je lessen en projecten. Je vragen en opdrachten dienen dan zowel een beroep te doen op het lagereordedenken als op het hogereordedenken.

De invulling van de verschillende leertaken en vaardigheden ziet er net iets anders uit in een digitale omgeving. De vaardigheid 'onthouden' bijvoorbeeld heeft tegenwoordig meer te maken met 'weten waar je bepaalde informatie kunt terugvinden' dan met 'uit het hoofd leren'.

We geven voor elk kennisniveau aan wat dit inhoudt (Thijs, Fisser & Van der Hoeven, 2014) en geven met enkele voorbeelden aan wat dit in de digitale context betekent.

▪ **Onthouden**

informatie herinneren, herkennen, beschrijven en benoemen.

- het markeren van tekstfragmenten;
- het gebruik van bladwijzers en tags om informatie later te kunnen terugvinden;
- het gebruik van sociale netwerken;
- goede zoekopdrachten kunnen formuleren in Google.

▪ **Begrijpen**

ideeën of concepten uitleggen, interpreteren, samenvatten, hernoemen, classificeren en uitleggen.

- het verfijnen van de zoekstrategieën door meerdere zoektermen te gebruiken;
- het bijhouden van een blog over een specifieke taak of activiteit;
- het categoriseren en taggen (om goede tags te kunnen toevoegen, moet de gebruiker de inhoud van de bronnen kunnen begrijpen);
- annoteren van digitale teksten.

▪ **Toepassen**

informatie in een andere context gebruiken, bewerkstelligen, uitvoeren en begrijpen.

- het bedienen en gebruiken van digitale middelen (computer, smartphone enzovoort) om een specifiek doel te bereiken;
- het uploaden en delen van foto's, filmpjes en documenten via YouTube is een eenvoudige vorm van toepassen in samenwerkingsverband;
- het bewerken van digitale media (tekst, beeld, geluid, video);
- gamen: je moet namelijk in veel gevallen de achterliggende taak van het spel begrijpen en een aantal praktische vaardigheden beheersen.

▪ **Analyseren**

informatie in stukken opdelen om de verbanden en relaties te onderzoeken, vergelijken, organiseren, ondervragen en vinden.

- het verbinden van documenten en webpagina's door middel van interne en externe hyperlinks;
- het integreren en ordenen van verschillende gegevensbronnen (teksten, afbeeldingen, hyperlinks) in één document, bijvoorbeeld een blog of wiki;
- het zoeken en vergelijken van een aantal (digitale) bronnen (bijvoorbeeld ten behoeve van een onderzoek of een werkstuk) valt onder analyseren.

▪ **Evalueren**

motiveren of rechtvaardigen van een besluit of gebeurtenis, controleren, hypothetiseren, bekritisieren, experimenteren en beoordelen.

- het reageren op blogberichten en fora;
- het samenwerken aan gedeelde kennis en netwerken;
- het op waarde kunnen schatten van de sterktes en bekwaamheden van de deelnemers en hun bijdragen;
- het inschatten van de waarde en het waarheidsgehalte van informatiebronnen.

■ Creëren

nieuwe ideeën, producten of gezichtspunten creëren, ontwerpen, maken, plannen, produceren, uitvinden en bouwen.

- het produceren van tekst, beeld, geluid of multimedia; voorbeelden zijn blogs, wiki's en andere online tools voor kennisdeling. Het gaat hier niet alleen over de inhoud, maar over het hele proces en product: is dit de juiste keuze voor dit onderwerp? Is dit de juiste keuze voor dit publiek?
- het gebruik van tools voor animatie, video- en geluidsbewerking om bestaande media aan te passen zodat ze geschikt zijn voor de eigen doelgroep;
- het regisseren en produceren van filmpjes: om tot een goed eindproduct te komen is een globale visie nodig en een goed inzicht in de afzonderlijke componenten.

Padagogy Wheel

Bij het ontwerpen van de werkvormen hebben we ons laten inspireren door het *Padagogy Wheel*, een visuele weergave van hoe digitale tools verbonden kunnen zijn met de taxonomie van Bloom. Het wiel is een uitvinding van Allan Carrington, die als *learning designer* werkte aan de universiteit van Adelaide. Hij bedacht het wiel omdat hij docenten wilde laten zien hoe digitale tools in dienst kunnen staan van de pedagogiek en didactiek (in plaats van andersom). In dit model worden leeractiviteiten gerangschikt volgens Blooms taxonomie en gekoppeld aan digitale tools die passen bij deze leeractiviteiten.

Op www.coutinho.nl/digitaal vind je de visuele weergave van het Padagogy Wheel.

Het ERK

Het ERK is een in Europees verband vastgesteld raamwerk voor moderne vreemde talen. Het ERK gaat uit van een communicatieve benadering van taalonderwijs en beschrijft welke taalprestaties bij een bepaald taalbeheersingsniveau horen. In dit boek worden lesactiviteiten beschreven op een bepaald ERK-niveau. Bijna alle werkvormen kunnen ook worden ingezet op een ander ERK-niveau. Hiervoor hebben we bij elke werkvorm steeds korte voorbeelden gegeven. Het boek is op deze manier voor alle MVT-leerlingen geschikt.

Er worden zes taalbeheersingsniveaus onderscheiden. Het ERK verwijst naar taalgebruikers als beginnend (A), onafhankelijk (B) en vaardig (C). Elke categorie kent twee niveaus. De werkvormen in dit boek zijn geschikt voor taalgebruikers tot en met B2.

Bron: www.erk.nl (2016)

In de bijlage op bladzijde 146 staat een samenvatting van de ERK-niveaus.

ERK-vaardigheden

Het ERK onderscheidt vijf taalvaardigheden: *lezen, kijken & luisteren, gesprekken voeren, spreken* en *schrijven*. Het zijn ook de vaardigheden die in de eindexamens voor de moderne vreemde talen worden getoetst. Daarnaast onderscheiden we in dit boek ook nog de ‘vaardigheid’ *woordenschat* omdat enkele activiteiten zich in het bijzonder richten op het vergroten van de woordenschat.

Cito houdt sinds 2009 (vmbo), 2010 (havo) en 2011 (vwo) bij de constructie van de examenopgaven rekening met het ERK. Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) geeft in een syllabus een toelichting op het CE-deel van het examenprogramma. Voor de specificatie van de eindtermen, met name de beschrijving van de niveaus, hanteert het CvTE het ERK.

In de meeste lesmethodes wordt het ERK gebruikt als basis voor de lesstof en de toetsen.

Leervoorkeuren

Leerlingen leren en ontwikkelen op verschillende manieren. Ze hebben verschillende omgevingen waarin ze graag leren en verschillende manieren waarop ze problemen oplossen. De beste manier om h t leren te organiseren bestaat niet. Wel kunnen we zoeken naar een match tussen wat er geleerd moet worden, wie moet of wil leren, waar geleerd wordt en hoe we dat dan het beste kunnen inrichten. Ruijters (2006) is van mening dat leren veel meer omvat dan het schoolse leren in een klaslokaal. Leren gebeurt overal, in allerlei vormen. Zij onderscheidt vijf leervoorkeuren in de vorm van vijf metaforen:

- **Kunst afkijken:** Deze leerlingen leren het liefst in de spanning van de praktijk. Ze observeren anderen, analyseren wat bruikbaar is en passen dat toe in hun werk.
- **Participeren:** Leren door te sparren met anderen. Hun reacties en ideeën voeden jouw leerproces.
- **Kennis verwerven:** Grote kans dat je deze leerlingen met hun neus in een boek vindt. Ze houden van leren waarbij een expert kennis overdraagt.
- **Oefenen:** Leerlingen die graag oefenen, proberen iets nieuws graag uit in een veilige omgeving. Ze zijn niet bang voor fouten, want daar leren ze van.
- **Ontdekken:** Zij leren het liefst van het leven. Schools leren is te beperkt voor hen. Ze leren het liefst door zelf iets uit te vinden.

Daar waar mogelijk is bij het onderdeel *Variatie en differentiatie* gebruikgemaakt van deze theorie, omdat we weten dat leerlingen op deze verschillende manieren te werk willen gaan.

MVT, NT2 en ICT

Het inzetten van digitale tools kan zeker in de MVT- en NT2-les een grote meerwaarde hebben. Leerlingen hebben makkelijk toegang tot veel internationale bronnen (tekst, beeld, audio en film), die daardoor ook makkelijk te bewerken zijn in de op-

drachten die we hebben beschreven. De taal gaat letterlijk meer leven. Ook kunnen deze bronnen makkelijk gecombineerd worden, waardoor het resultaat er vaak aantrekkelijk uitziet voor de leerlingen. En doordat je veel opdrachten tijds- en plaatsafhankelijk kunt uitvoeren, biedt het gebruik van ICT ook goede mogelijkheden om op afstand samen te werken met taalleerders uit landen waar de doeltaal gesproken wordt.

In de klas Klassenmanagement

Jouw rol als leraar

A fool with a tool remains a fool. Een digitale tool maakt nog geen goed onderwijs. Uiteindelijk bepaal jij als docent met je didactisch en pedagogisch handelen de kwaliteit van de les. Een goede docent daagt zijn leerlingen uit door hen te laten nadenken en veel variatie in werkvormen te bieden. Je kunt hierbij digitale tools inzetten als middel, niet als doel op zich. Met een goede inzet van laptop, tablet of smartphone kun je je lessen een meerwaarde geven en met verstandig gebruik zelfs een hoger rendement.

Digitale tools bieden kansen om bijvoorbeeld het buitenland de klas in te halen en dat is zeker van grote waarde voor de taallessen. Staar je ook niet blind op de kwaliteit en de vormgeving van een tool. Bedenk hoe je met een digitale tool in de praktijk kunt werken.

Spelregels en afspraken

Je ziet misschien meer nadelen dan voordelen in het gebruik van digitale tools: je verwacht dat je leerlingen snel afgeleid zullen worden door hun eigen bezigheden op hun mobiel of laptop, je hebt te maken met privacy en copyright, en het duurt soms even voordat je begrijpt hoe een app of tool werkt. Er zou dan te weinig tijd overblijven voor het oefenen van de taal. Naar ons idee valt of staat iedere les, met of zonder digitale tools, met spelregels en afspraken over de opbrengst van de leeractiviteit. Bij de beschrijving van onze werkvormen hebben we hier ook aandacht aan besteed.

Je leerlingen als co-teachers

Als je nog niet gewend bent om te werken met digitale tools in je lessen, zal dit in het begin tijd en moeite kosten. Ook zul je soms tegen technische problemen aan lopen. Bedenk in ieder geval een plan B voor als de techniek niet werkt. Veel digitale tools en apps werken ook zonder wifiverbinding. Onderzoek vooraf welke mogelijkheden er zijn om een deel van de opdracht toch te doen mocht de techniek je in de steek laten. Wees daarnaast niet te trots. Leerlingen weten vaak veel meer dan jij over het gebruik van ICT. Zie je leerlingen dan ook als *co-teachers*. Ze kunnen jou en eventueel hun medeleerlingen helpen. Schakel hen in en maak gebruik van hun expertise. Leren is niet alleen een zaak van leerlingen; in een schoolomgeving waarin leren centraal staat, een school, is het van groot belang dat docenten en leerlingen aan elkaar laten zien dat iedereen elke dag opnieuw leert.

Tips voor feedback

Veel leerlingen spelen graag computerspelletjes. De kracht van games zit onder andere in het feit dat je direct feedback krijgt op je handelen: doe je het goed, dan kun je

naar het volgende level, waar je op een hoger niveau moet presteren. Hoe mooi zou het zijn als we dit in de taallessen ook kunnen organiseren?

Feedback als instrument voor reflectie en ontwikkeling van vaardigheden

Vaak schrijven wij in onze werkvormen over feedback: hoe je feedback kunt organiseren of hoe je je leerlingen kunt inzetten bij het geven van feedback. Feedback moet de kloof verkleinen tussen waar de leerling is en waar hij hoort te zijn.

Het voordeel van het organiseren van feedback in een digitale omgeving is dat dit tijds- en plaatsonafhankelijk kan gebeuren (Hattie, 2014). Voor het geven van feedback kun je diverse online feedbacktools inzetten.

Online feedbacktools zijn digitale tools waarmee je leerlingen een vraag kunnen beantwoorden of een opdracht kunnen maken op hun device (laptop, mobiel, tablet) en waarvan de antwoorden of resultaten direct op het scherm kunnen worden getoond. Een aantal digitale tools die in dit boek worden beschreven heeft feedbackmogelijkheden. Denk bijvoorbeeld aan Kahoot of aan Socrative. Je leerlingen krijgen bij deze quizzen direct hun resultaat te zien. Als docent kun je zien hoe je leerlingen individueel scoren en waar nog hiaten in de kennis zitten. Met deze kennis kun je je lessen bijstellen.

Bij grotere projecten is het aan te raden om je leerlingen tussentijds feedback te laten geven op elkaars werk, voordat ze het uiteindelijke product publiceren of bij jou inleveren. Het geven van goede feedback, dus ook digitale feedback, is afhankelijk van de juiste vraagstelling en van de bewustwording van waar je feedback op gaat geven. Dit is belangrijk om aan te leren, en dan heb je aan deze kennis houvast als leerkracht. We geven vijf tips voor het geven van feedback (Hattie, 2014):

- 1** Richt je zaak op de taak, niet op de persoon
Richt je feedback op het werk dat een leerling doet, niet op de leerling zelf. Daarbij moet je natuurlijk voorbeelden geven van de manieren waarop de leerling een opdracht kan verbeteren. Door je te richten op de taak maak je de feedback onpersoonlijk en daardoor is de leerling het meest gemotiveerd om iets te doen met deze feedback.
- 2** Wees duidelijk en concreet
Zorg dat je feedback de wat-, hoe- en/of waaromvraag voor een probleem beantwoordt. Dit type feedback is effectiever dan simpelweg het controleren van het resultaat, waarbij alleen verteld wordt dat iets fout of goed is. Bij goede feedback gaat het namelijk over hoe je van fout naar goed kunt gaan.
- 3** Maak je feedback behapbaar
Geef je feedback in kleine stukjes, zodat het niet te veel wordt en je leerling de feedback niet naast zich neerlegt of niet meer weet wat hij/zij ermee kan. Door het stap voor stap uit te leggen voorkom je dit al voor een deel. Het kan daardoor ook zo zijn dat je als docent moet kiezen waar je de nadruk van de feedback legt, omdat er nog te veel verbeterd moet worden.

- 4 Maak je feedback zo eenvoudig mogelijk (maar niet te simpel!)
Houd je feedback zo eenvoudig mogelijk: een leerling kan er dan het meeste mee. Maak het echter niet té simpel: dan levert het weer te weinig op. Eenvoudige feedback is gericht op controle van de doelstelling en het geven van een tip, complexe feedback is daarentegen gericht op verschillende punten.
- 5 Wees zo objectief mogelijk (en als het kan geschreven)
Uit onderzoek blijkt dat geschreven feedback meer toevoegt dan gesproken feedback. Dit verklaart wellicht ook waarom feedback van computers meer oplevert dan gesproken feedback van mensen. Doordat het onpersoonlijk is kan het alleen maar over de taak gaan, waardoor de lerende meer openstaat voor de feedback.

Tips voor het werken met digitale tools

Zoals eerder gezegd: een digitale tool maakt nog geen goed onderwijs. Naast je didactisch en pedagogisch handelen is het belangrijk dat je je het werken met digitale tools eigen maakt. Hierbij geven we enkele tips:

- Houd het simpel. Vervang in eerste instantie een of enkele onderdelen van een hoofdstuk of opdracht uit je lesmethode door een activiteit met een digitale tool.
- Opdrachten waarbij je leerlingen met behulp van digitale tools kunnen samenwerken, zoals het delen van foto's of video-opnamen, kun je vaak eenvoudig inzetten en ze zijn populair bij leerlingen.
- Benoem voor jezelf vooraf de doelen van de opdracht en de meerwaarde die het gebruik van een digitale tool heeft. Bij elke werkvorm kun je onder het kopje *Voordelen van de tool* de meerwaarde van de inzet van een digitale tool vinden.
- Gebruik niet steeds dezelfde tool. Wissel af en stem af met collega's. Soms moeten leerlingen bij meerdere lessen op één dag dezelfde online quiz doen.
- Zorg voor goede en duidelijk geformuleerde opdrachten. Dat geldt uiteraard ook voor niet-digitale opdrachten.
- Als leerlingen vaak afgeleid worden door andere zaken op hun device, kijk dan of je opdrachten:
 - lief en attractief zijn: zien de leerlingen het nut? Sluit de opdracht aan bij de beleavingswereld van de leerlingen?
 - op het juiste niveau zijn: is de opdracht niet te moeilijk of te makkelijk? Op welke wijze wordt er binnen de opdracht gedifferentieerd op tempo en niveau?
 - eigen inbreng van de leerlingen mogelijk maken: valt er iets te kiezen en kan de leerling de opdracht zelfstandig uitvoeren?
- Geef duidelijk aan binnen hoeveel tijd de opdracht klaar moet zijn. Zorg voor enige tijdsdruk. Een leerling die de opdracht ruim binnen de tijd klaar heeft, gaat al snel andere dingen doen.
- Geef aan wat er met de uitkomst van de opdracht gedaan wordt. Anders gezegd: in welk opzicht heeft de leerling er last van als hij/zij niet meedoet?
- Geef aan wat leerlingen kunnen gaan doen als ze klaar zijn.

De voorgaande drie suggesties zijn onderdeel van een zogenoemde Volledige Instructie. Zie verderop in dit hoofdstuk voor een uitgebreidere toelichting en kijk op de website voor een voorbeeld en een leeg format dat je zelf kunt invullen.

- Evalueer ook geregeld samen met je leerlingen de meerwaarde van het gebruik van een digitale tool: helpt deze bij het verbeteren van de kennis en de vaardigheden? Evalueer met hen wat ze geleerd hebben en in welk opzicht de tool daaraan heeft bijgedragen.
- Tablets en smartphones bieden de mogelijkheid om leerlingen ook buiten het klaslokaal te laten werken. Als je deze (inter)actieve werkvormen inzet, maak dan concrete (altijd geldende) afspraken over gedrag buiten het klaslokaal, de tijd, productoplevering, gebruik van wifi enzovoort. Laat je leerlingen altijd eerst een plan van aanpak maken voordat ze buiten het lokaal aan de slag gaan met een taalopdracht.
- Zorg dat je laat zien dat je betrokken bent bij de opdracht. Dat lukt niet goed als je veel achter je bureau zit. Loop rond en vraag geregeld naar de voortgang. Bij een 'busopstelling' (rijen met twee tafels naast elkaar) kun je achter in je lokaal in één oogopslag veel schermen zien. Ook van de lichaamstaal en de gezichtsuitdrukking van leerlingen kun je veel aflezen.
- Maak duidelijke afspraken over het gebruik van het device. Je kunt afspreken dat de devices altijd in de tas zitten aan het begin van de les. Jij bepaalt of en op welke wijze het device gebruikt mag worden.

Variëren en differentiëren

Bijna elke werkvorm sluit af met het onderdeel *Variatie en differentiatie*. We geven je op deze manier de mogelijkheid met je opdrachten te variëren en te differentiëren. Bij differentiëren is het uitgangspunt dat je op meerdere manieren rekening houdt met verschillende groepjes leerlingen in de klas.

Individueel, in groepjes of klassikaal

Met de werkvormen in dit boek werken leerlingen vaak in tweetallen, of grotere groepjes. Door ze eerst samen te laten overleggen, vergroot je de leeropbrengst. Opdrachten waar leerlingen in tweetallen aan werken zijn mogelijk bij elke klassenopstelling. Als het eindproduct van een opdracht een presentatie is, hoeft die niet altijd klassikaal gedaan te worden.

Bij de introductie van tablets of laptops in je lessen kan blijken dat het praktischer is om de opstelling van de tafels in het lokaal aan te passen. Misschien vind je het prettiger om de tafels in groepen te plaatsen zodat leerlingen samen kunnen werken. En soms kan het zelfs effectiever zijn om een groepje leerlingen samen met één device te laten werken. Als de leerlingen eenmaal doorhebben hoe je de tafelopstelling in het lokaal wilt hebben, levert het doorgaans geen grote problemen op om het lokaal voor een lesuur in een andere opstelling neer te zetten. Het helpt als je leerlingen laat meedenken over de ideale opstelling bij het werken met devices.

Homogeen of heterogeen

Afhankelijk van het type opdracht en het doel van de opdracht kun je kiezen om te werken met homogene of heterogene groepjes. Bij spreekopdrachten is het bijvoorbeeld voor leerlingen die nog weinig spreekdurf hebben veel veiliger om in homogene groepjes te werken. Voor leerlingen die meer aankunnen is het uitdagender om met leerlingen van hetzelfde niveau te werken. In het algemeen is het belangrijk om geregeld homogeen te werken, juist vanwege het gevoel van veiligheid.

Het doel van werken in heterogene groepjes is dat de leerlingen met een lager niveau leren van de leerlingen met een hoger niveau en de leerlingen met een hoger niveau op hun beurt leren van het uitleggen aan de leerlingen met een lager niveau. In het algemeen moeten er niet te grote niveauverschillen zijn binnen een groepje. De leerlingen kunnen deze groepjes zelf samenstellen, jij kunt het ook doen.

Model voor Volledige Instructie

Als docent wil je natuurlijk het overzicht houden van waar iedereen mee bezig is en aan welke eisen je leerlingen moeten voldoen. Een goede structuur van je opdracht is daarom van groot belang. Elke werkvorm kun je opzetten volgens het model van Volledige Instructie (Ettekoven & Van Oort, 2010; Ebbens & Ettekoven, 2005). Het model van Volledige Instructie ziet er als volgt uit:

Waarom	Met welk doel doen we deze opdracht?
Wat	Wat houdt de opdracht in? Welke voorbereiding is nodig?
Hoe	Wat wordt de werkwijze/werkvorm?
Hulp	Bij wie of wat kan de leerling hulp krijgen?
Tijd	Hoeveel tijd is er nodig/beschikbaar?
Uitkomst	Wat gaan we ermee doen? Wat doet de leerling met de uitkomst?
Klaar	Wat gaat de leerling doen als hij klaar is?

In bijlage 2 (pagina 145) vind je een voorbeeld van een Volledige Instructie. Op de website vind je een leeg format voor de Volledige Instructie dat je bij je lessen kunt gebruiken.

Tips voor netiquette

Als je op een beleefde manier online een mening wilt uiten of een discussie wilt voeren, is het belangrijk om te letten op je taalgebruik. Dat is niet een vanzelfsprekendheid bij leerlingen. Maak je leerlingen bewust van hun online taalgebruik en gebruik in je lessen de volgende tips:

- **Respect** Ga respectvol om met de meningen die op het web geuit worden, zelfs als je het niet met elkaar eens bent. Dat betekent dat je zorgvuldig de taal moet kiezen om je mening te geven of deel te nemen aan een discussie online.
 - Geef de leerlingen in de doeltaal voorbeelden van hoe ze op een beleefde manier met elkaar kunnen discussiëren en het oneens kunnen zijn.
- **Erkenning** Erken de meningen of de ideeën van anderen.
 - Geef de leerlingen voorbeelden hoe ze dit doen in de doeltaal.
- **Denk voordat je gaat schrijven.** Om op een beleefde manier feedback te geven of een mening te uiten is bedenktijd nodig. Een reactie online zou vooral ondersteunend naar de ander moeten zijn, zelfs als je het niet met elkaar eens bent.
 - Een waardevolle tip vinden wij dat de leerlingen altijd beginnen met een positieve reactie door gebruik te maken van beleefdheidsvormen in de doeltaal.
- **Humor** Gebruik humor op de juiste manier. Het is niet makkelijk om humor online te gebruiken. Daar is een mate van taalvaardigheid voor nodig. Het gebruik van

emoticons of icons :-) kan een uitkomst zijn, maar niet iedereen kan emoticons waarderen.

- **Emoticons** Emoticons kunnen helpen om een humoristische boodschap te illustreren of om de serieuze lading van een geschreven mening te relativeren. Overmatig gebruik van emoticons kan ook irriteren.
 - Oefen met je leerlingen met het gebruik van emoticons. Dit geeft inzicht in wanneer de irritaties beginnen en wanneer het acceptabel is (zie bijvoorbeeld werkvorm 17).
- **Hoofdlettergebruik** Het gebruik van hoofdletters online komt meestal over als SCHREEUWEN. Gebruik geen hoofdletters om aandacht op te eisen, maar liever vet of cursief.
- **Acroniem** Gebruik acroniemen zoals LOL (*laugh out loud*) en BTW (*by the way*).
 - Bespreek de gebruikte acroniemen en de betekenis met de leerlingen aan het begin van een opdracht waarbij bijvoorbeeld feedback gegeven moet worden.
- **Taal in korte berichten** Wees in een andere moderne taal zuinig met afkortingen zoals CU (*see you*) en L8R (*later*), tenzij de lesactiviteit specifiek ingaat op het gebruik van afkortingen. Soms kunnen afkortingen leiden tot ingeslepen foutief gebruik van de taal zoals in het Engels *i* in plaats van de hoofdletter *I*.

Leeswijzer In woord

De indeling van het boek

Dit boek is opgedeeld in vijf hoofdstukken. Elk hoofdstuk beslaat een categorie met werkvormen: Tekst, Beeld, Audio, Film en (Inter)actief.

Vinden wat je zoekt

Elke werkvorm start met een dashboard waarop je kunt zien wat het doel van de opdracht is, welke categorie* digitale tools kan worden gebruikt, wat er nodig is voor de opdracht, hoe de opdracht is georganiseerd en wat de voorbereidings- en lestijd is.

* Bij een aantal activiteiten verwijzen we naar de camerafunctie of de geluidsopnamefunctie van de smartphone. De smartphone is geen digitale tool of aparte categorie.

Met de tabs op de rechterpagina kun je heel gemakkelijk zoeken op vaardigheid. Ze geven aan welke vaardigheid (of vaardigheden) met de werkvorm aan bod komt (of komen).

A2

Dit pictogram geeft het taalniveau aan van de beschreven opdracht. In dit voorbeeld geeft het pictogram aan dat de werkvorm het beste kan worden gebruikt bij leerlingen die op taalniveau A2 zijn. Bij elke werkvorm vind je ook opdrachten voor leerlingen met een ander taalniveau. Dit kun je ook aan de pictogrammen zien.

Dit pictogram geeft aan dat je op de website de toelichting op of verwijzing naar de categorie en tool kunt vinden.

Opbouw van de werkvorm

Elke werkvorm is volgens hetzelfde stramien opgebouwd.

- Elke werkvorm start met een dashboard.
- Onder het kopje *Voordelen van de tool* wordt toegelicht welke meerwaarde de tool kan geven aan je taalles.
- Hierna volgt een beschrijving van (de aanpak van) de activiteit: het stappenplan van de hoofdoopdracht. De stap *Voorbereiding* is de voorbereiding van de opdracht. Dit doe je als docent. De daaropvolgende stap (*Activiteit*) is de bespreking van de activiteit zelf. Deze stappen voer je samen met je leerlingen uit.
- De stap *Activiteit* wordt onderbroken door stippellijntjes. Deze geven verschillende tussenstappen bij de activiteit aan.
- Na de besproken opdracht vind je voorbeeldopdrachten voor andere ERK-niveaus.
- Onder het kopje *Variatie en differentiatie* vind je suggesties voor variatie en voor het vormgeven van je opdracht op zo'n manier dat je rekening houdt met de verschillen tussen je leerlingen.

- Tot slot worden er tips gegeven. Dit zijn vaak aanwijzingen, suggesties of adviezen voor het gebruik van de betreffende tool. Niet bij alle werkvormen worden tips gegeven.
- Aan het eind van elke werkvorm kun je vinden welke meervoudige intelligentie, denkvaardigheden van Bloom en 21e-eeuwse vaardigheden er met de opdracht worden aangesproken.

De website

Bij dit boek hoort een website, te vinden via www.coutinho.nl/digitaal. Op deze website vind je de lijst met categorieën en de tools die daarbij horen, de favoriete digitale tools van de auteurs en digitale hulpbronnen.

De online lijst met tools is onderverdeeld per categorie. Bij elke tool staat een korte zin over wat je met deze tool kunt doen. We hebben bewust geen digitale tools aan de opdrachten gekoppeld, omdat er soms meerdere opties mogelijk zijn. Je kunt dan zelf een keuze maken. Daarnaast hebben we specifieke tools of websites die bij de opdracht horen wel benoemd bij de activiteiten.

Omdat we ook uit ervaring weten dat docenten graag de werking van ICT-tools eerst zelf onder de knie hebben voor ze er met hun leerlingen mee aan de slag gaan, hebben we op de website een aantal hulpbronnen opgenomen die je hierbij op weg kunnen helpen.

DigiTaal - Werkvormen voor het taalonderwijs

- > Categorieën
- > Hulp bij de werkvormen
- > Hulpbronnen & tutorials
- > Volledige Instructie
- > Pedagogie Wheel
- > Favoriet van de auteurs

Kies hier een tool voor je taalles!

Hier vind je een beschrijving van de categorieën en de tools die hierbij horen.

Audio-opname

Audio voice-over

Bloggen

Brainstormen

Robotcommunicatie

Digitaal prikbord

Escaperoom

Foto-annotatie

Foto-collage

Leeswijzer In beeld

Elke twee pagina's geven één werkvorm. Dit is **werkvorm 7: Wat weet je er al van?**

DigiTaal bevat vijf hoofdstukken. Dit is het hoofdstuk **TEKST**.

In de **bijlage** op p. 138 vind je een beschrijving van de categorieën en de tools die je hierbij kunt gebruiken. Je vindt de meest actuele verwijzingen op www.coutinho.nl/digitaal.

Bijlage 1 Digitale tools: beschrijving van de categorieën

Hier vind je een beschrijving van de categorieën en de tools die hierbij horen. Let op: het is mogelijk dat de URL's of verwijzingen niet meer up-to-date zijn. De meest actuele verwijzing naar de tools vind je op www.coutinho.nl/digitaal. De lijst is niet uitputtend, maar hierbij geven we je enkele mogelijkheden. Je kunt de tools kiezen die passen bij je voorkeur en kennis.

Audio-opname (werkvorm 23 en 34)
Een tool om direct korte geluidsopnamen te maken, op te slaan en te delen via een link.

- www.appinclass.com/audioooo.html (cross-platform)
- ipadio.com (cross-platform)

Bloggen (werkvorm 1)
De zijn online tools waarmee iemand op zijn of haar blog kan schrijven en die in chronologische volgorde verschijnen, bovenaan de meest recente post. Het is de bedoeling om deze posts te delen.

- weefers.com (web-based)
- bloggetje.nl (web-based)
- weefers.com (web-based)
- punt.nl (web-based)

Brainstormen (werkvorm 7)
Een tool waarmee je – via een weblink – je brainstorm visueel kunt maken en kunt opslaan.

- todaymeet.com (web-based en cross-platform)
- scrumbl.ca (niet op iOS)
- edupad.ch (instructies in het Duits)
- anovergarden.ch (browser-based en cross-platform)

Communiceren met robot (werkvorm 10, 12)
Een tool waarmee je kunt chatten met een robot. De robot geeft het (voorgeprogrammeerde) antwoord op je vragen.

- cleverscript.com (web-based)
- existat.com (web-based en cross-platform)

Digitaal prikbord (werkvorm 18)
Een tool waarmee je, individueel of samen, een digitaal prikbord kunt creëren, dat je digitaal kunt delen.

- limot.com (web-based)
- nl.paliet.com (web-based en cross-platform)
- scrumbl.ca (web-based, werkt niet op tablets)

138

7

Wat weet je er al van?

Activiteit	Leerlingen activeren hun voorkennis.
Doel	Schrijfvaardigheid trainen en woordenschat vergroten
Categorie	 Brainstormen
Taalvaardigheden	Schrijven Spoken
Vorbereidingstijd	10 minuten
Lestijd	10 minuten
Nodig	Een geschikte vraag
Organisatie	Docent en leerlingen werken met een device.

praktische gegevens over de werkvormen

Brainstormtools zijn tools waarmee in een brainstorming, via smartphones, tablets, pc's en laptops, berichten kunnen worden geplaatst. Het is mogelijk om de brainstorm visueel maken en opslaan.

omschrijving van de categorie en de voordelen van de tool

Voordelen van de tool

- Iedereen kan meedenken.
- De gegevens blijven bewaard.
- Ook verlegen leerlingen komen 'aan het woord'.

Stappen

A1 Voorbereiding

- Zoek een brainstorm-app en maak een besloten 'kamer' aan; dit is een unieke URL.
- Bedenk de vraag die je aan je leerlingen wilt stellen. Het is mogelijk om de vraag te typen of te spreken via een weblink – je brain-

beschrijving in stappen

Activiteit

- Deel de unieke URL met je leerlingen.
- Stel een (open) vraag aan je leerlingen en laat hen de antwoorden onder hun eigen naam invoeren.
- Bespreek de antwoorden met je leerlingen, stel nieuwe vragen, laat rubriceren, laat reflecteren op grammaticale correctheid, laat persoonlijke woordenlijsten aanvullen.

42

A1 Dit pictogram geeft het taalniveau aan van de beschreven opdracht.

 Dit pictogram geeft aan dat je op de website een toelichting of verwijzing kunt vinden.

A1 Voorbeeld

- Je leerlingen noemen zo veel mogelijk soorten fruit in de doeltaal.
- Je leerlingen noemen woorden die rijmen op 'bateau' (fr).

A2 Voorbeeld

- Je leerlingen vertellen wat zij weten over de Eiffeltoren/de London Bridge/de Sint Pieter.
- Je leerlingen schrijven een zin op in de verleden tijd.
- Je leerlingen schrijven op wat zij vinden/vonden van een...
- Je leerlingen vertellen wat zij zich herinneren over... divisiewedstrijden van het afgelopen weekend.

B1 Voorbeeld

- Je leerlingen schrijven op wat zij weten over het metro...
- Je leerlingen schrijven op wat zij vinden/vonden van de excursie/uitwisseling.
- Je leerlingen vertellen wat zij vonden van een gedicht/(kort) verhaal/film.

B2 Voorbeeld

- Je leerlingen schrijven op:
- Wat zij zouden willen veranderen aan het programma van de uitwisseling.
 - Welke tips zij hebben voor hun medeleerlingen die nog aan het profielwerkstuk moeten beginnen.
 - Welk tv-programma zij zouden willen voordragen voor een prijs en waarom.
 - Wat zij vinden van de arbeidsvoorwaarden van hun bijbaantje.
 - Waarom je een specifiek boek zou moeten lezen.
 - Wat zij vinden van een stelling uit de krant.
 - Wat zij vinden van een bepaalde recensie (in de doeltaal) van het (klassikaal) gelezen boek.

Je verzamelt – zichtbaar voor iedereen (op het digibord) – de meningen, opmerkingen en ideeën van alle leerlingen.

Variatie en differentiatie

- Je kunt leerlingen ook eerst laten o... een antwoord laten geven.
- Je kunt leerlingen zelf een vraag laten bedenken voor... in de klas en een 'kamer' aan laten maken (*ontdekken*). Andere leerlingen willen misschien graag eerst een stappenplan lezen of een tutorial bekijken (*kunst afkijken*). Hetzelfde geldt voor de inhoudelijke kant: moeten leerlingen spontaan reageren of moeten zij het antwoord eerst opzoeken? Varieer geregeld met de opdrachten.
- De leerlingen pl... naar een video/uitleg/discussie hun vragen in de tool. Ze ho... en de les hoeft niet onderbroken te worden.

Tip

Je kunt instellen...

MI interpersoonlijk
intrapersoonlijk
verbaal-linguïstisch

B onthouden, begrijpen,
evalueren

21 communiceren,
kritisch denken

Meervoudige intelligentie
zie p. 10

Taxonomie van Bloom
zie p. 13

21e-eeuwse vaardigheden
zie p. 12

voorbeeld-opdrachten voor andere ERK-niveaus

suggesties om je opdracht te variëren en te differentiëren

advies voor het gebruik van de tool

spreeken

woordenschat

lezen

schrijven

gesprekken voeren

kijken & luisteren

De tabs geven de **vaardigheden** weer. Met deze werkvorm werk je aan **schrijven** en **spreeken**.

Werkvormen TEKST

- 1 Blog je mee?
- 2 Wikiwijs
- 3 In de wolken
- 4 Kort maar krachtig
- 5 Flessenpost
- 6 Je kunt nú stemmen
- 7 Wat weet je er al van?
- 8 Gedachten lezen
- 9 Rad van fortuin
- 10 Robot talk
- 11 Als ik later groot ben ...
- 12 Gooi het in de groep
- 13 Dit ben ik ook
- 14 Haal meer uit teksten
- 15 Superslogans
- 16 Zinnen met beelden
- 17 Vind ik leuk
- 18 Voor een prikkie

1 Blog je mee?

Activiteit	Leerlingen delen ervaringen via een website en lezen elkaars schrijfproducten.
Doel	Leren schrijven voor een bepaald publiek en feedback leren geven
Categorie 	Bloggen
Taalvaardigheden	Schrijven Lezen
Vorbereidingstijd	10 minuten
Lestijd	10 minuten
Nodig	Weblog
Organisatie	Leerlingen werken met een device.

Bloggingtools zijn websites waarop je je eigen ervaringen kunt plaatsen en zo anderen kunt laten meelezen. Ook kunnen er reacties geplaatst worden op jouw berichten.

Voordelen van de tool

- Je hebt de keuze de blog open te stellen, zodat iedereen kan meelezen, of juist toegankelijk te maken voor een beperkt publiek.
- De beschreven ervaringen blijven bewaard; je leerlingen raken hun werk niet meer kwijt.
- Het niveau van het geschreven stuk gaat vaak omhoog; de schrijvers van het blog weten dat er meegelezen wordt.
- Je kunt tijds- en plaatsonafhankelijk werken.

Stappen

A2 Voorbereiding

- Als je niet weet wat een weblog is, zoek er een op internet om te zien wat de mogelijkheden zijn. Op de website vind je bij Hulp bij de werkvormen voorbeelden van onderwijsblogs.
- Maak een eigen weblog-account aan en plaats een bericht zodat je weet hoe dit werkt.
- Maak eventueel een aparte weblog aan waar je leerlingen berichten in kunnen plaatsen.

Activiteit

- Geef je leerlingen de opdracht om in de komende week elke dag twee ervaringen, thuis, op school, in hun baantje, kort te beschrijven op hun weblog. Uiteraard in de vreemde taal, de doeltaal.
-
- Laat de leerlingen reageren op elkaars weblog. Maak afspraken over taalgebruik en op welke manier je 'hoort' te reageren (zie tips voor netiquette op pagina 22).

A2 Voorbeeld

- Je leerlingen maken in groepjes van vier een boodschappenlijstje voor een klassenfeest en zetten deze lijstjes op hun blog. Laat hen aanvullingen doen op elkaars lijstjes.
- Je leerlingen zoeken informatie over een held en schrijven een mogelijke dagindeling van deze held. Zo ontstaat er een fanpagina waarop leerlingen kunnen reageren door bijvoorbeeld vragen te stellen.

B1 Voorbeeld

- Je leerlingen schrijven op hun weblog wat er vandaag voor belangrijks gebeurde op school en geven daar hun mening over.
- Je leerlingen schrijven op hun weblog wat zij vandaag anders hadden willen zien op school.
- Je leerlingen schrijven op hun weblog waar zij zich vandaag thuis mee bezig hebben gehouden en waarom dat wel of niet leuk was.
- Je leerlingen schrijven – in groepen – over een bepaald thema. Kies de thema's samen met de klas. Kies bijvoorbeeld wanneer je op excursie bent in het buitenland het thema 'cultuur hier en cultuur thuis'.
- Je leerlingen interviewen hun klasgenoten en/of hun ouders over een actueel onderwerp en schrijven daar een verslag over op hun weblog.

B2 Voorbeeld

- Je leerlingen maken hun literatuuordossier niet in Word maar houden een weblog bij over hun gelezen (literaire) werken. Ga naar de website voor een mogelijke opdracht, opgezet volgens het model van Volledige Instructie.
- Je leerlingen leggen verslag van het schrijfproces van hun (profiel)werkstuk op hun weblog.
- Je leerlingen beschrijven hun droom: Hoe zal het zijn op hun vervolgopleiding? En welke rol speelt de doeltaal hierbij?
- Je leerlingen houden op hun weblog een dagboek bij (bijvoorbeeld tijdens een buitenland-excursie) en de andere leerlingen (en/of ouders) reageren daarop.

Variatie en differentiatie

- Wordt het een blog met beelden en een beetje tekst of wordt het een blog met tekst en enkele beelden?
- Houd rekening met de verschillende leerstijlen van je leerlingen. Zo kun je hen eerst een aantal voorbeelden van weblogs laten bekijken (*kunst afkijken*) voordat ze zelf gaan schrijven; ook kunnen ze eerst eens reageren op bestaande weblogs (*ontdekken*); of eerst richtlijnen laten opstellen hoe de weblog eruit moet komen te zien (*kennis verwerven*) voordat ze zelf de weblog gaan maken.

Tips

- Wijs de leerling op privacyinstellingen die ze zelf kunnen beheren in hun blog.
- Wijs je leerlingen op de netiquette (pagina 22).
- Als beheerder van de weblog wordt je altijd gevraagd of je reacties wilt toestaan.

intrapersoonlijk
verbaal-linguïstisch

toepassen, creëren,
evalueren, analyseren

kritisch denken,
communiceren

2 Wikiwijs

Activiteit	Leerlingen werken samen aan een reisgids in één wikidocument.
Doel	Vergroten van de schrijfvaardigheid en leren online samenwerken
Categorie 	Wiki
Taalvaardigheden	Schrijven
Vorbereidingstijd	15 minuten
Lestijd	50 minuten of meer/eventueel huiswerk
Nodig	Voorbeelden van reisgidsen
Organisatie	Docent en leerlingen werken met een device.

Wiki's bestaan uit meerdere webpagina's die door samenwerking (op uitnodiging) zijn ontstaan. Je kunt documenten uploaden en foto's, teksten, video- en audiofragmenten toevoegen.

Voordelen van de tool

- Iedereen werkt in dezelfde wiki. Op deze manier is voor alle leerlingen direct zichtbaar wat er door wie geproduceerd wordt.
- Leerlingen kunnen elkaar direct feedback geven op de inhoud en de vorm van de tekst.
- Leerlingen kunnen tijds- en plaatsonafhankelijk werken.

Stappen

A2

Vorbereiding

- Maak een wiki aan voor de hele klas. Op de website vind je hulpbronnen die je uitleggen hoe je een wiki aanmaakt.
- Maak de titelpagina en het aantal pagina's dat je nodig hebt voor je klas. Voorzie deze pagina's van een nummer (geef eventueel een titel of geef dit als opdracht aan je leerlingen).
- Vraag je leerlingen om reisgidsen van een stad mee te nemen of neem er zelf een aantal mee (papier of digitaal) als voorbeeld.

Activiteit

- Laat je leerlingen de wiki zien.
- Bedenk samen welke onderwerpen over hun woonplaats in deze reisgids komen.
- Inventariseer de onderwerpen, geef deze een nummer dat correspondeert met de eerder aangemaakte pagina's in de wiki.
- Verdeel de klas in groepen van maximaal drie leerlingen. Zorg dus dat je voldoende pagina's hebt aangemaakt voor je klas.
- Iedere groep krijgt (of kiest) een onderwerp.

- Daarna vullen je leerlingen de bijbehorende wikipagina met tekst en foto's. Ze doen dat volgens vooraf bepaalde en besproken instructies (tijd, inhoud, wie doet wat enzovoort).
- Al tijdens de opdracht kun je digitaal suggesties en feedback geven op de productie van de taal en het product.

.....

- Als alle groepen klaar zijn met hun wikipagina van de reisgids, bekijken je leerlingen de pagina's van de andere groepen en geven feedback op het product.
- Gebruik het eindproduct, in dit geval de reisgids, als voorbeeld voor andere wiki's die je nog gaat maken
- Nodig ouders uit om de wiki te bekijken. Vraag hun ook om feedback.

A1 Voorbeeld

Je leerlingen maken een wiki over hun ideale huis. Zij beschrijven in het kort het exterieur en het interieur, plaatsen er foto's bij en beschrijven bijvoorbeeld de inrichting van hun kamer (behang, kleuren, objecten enzovoort).

Ook kunnen zij schrijven over andere kamers, de tuin, de omgeving en wat er te doen is in de directe omgeving.

B1 Voorbeeld

Je leerlingen maken een reisgids over buitenlandse steden.

B2 Voorbeeld

Je leerlingen maken een beroepengids inclusief benodigde vooropleiding, het beroepsprofiel en andere functies in dezelfde beroepstak. Ook schrijven ze over de mogelijkheid tot groeien in de bedrijfstak en de scholing die je zou kunnen volgen tijdens het uitvoeren van het beroep.

interpersoonlijk
verbaal-linguïstisch

begrijpen, toepassen,
creëren, evalueren

creatief denken, samenwerken,
communiceren

Met een woordwolk kun je illustreren hoe frequent een woord wordt gebruikt in een bestaande tekst. De grootte waarin de woorden worden afgebeeld, is gebaseerd op de frequentie waarin een woord voorkomt in de tekst.

- Je kunt werken met verschillende tekstbronnen.
- Je kunt op eenvoudige wijze het lettertype en de kleuren aanpassen.
- De tool biedt visuele ondersteuning.

Stappen

- Zoek een digitale tekst die je wilt gebruiken om een woordwolk te maken.
- Selecteer en kopieer de hele tekst of een stuk van de tekst om in de digitale tool te plakken.
- Je kunt ook een eigen tekst schrijven en deze in de digitale tool plakken.

Activiteit

- Ga naar een website waarmee je een woordwolk kunt creëren en maak een woordwolk.
 - Laat de woordwolk aan je leerlingen zien. Pas eventueel de woordstijl, de kleur, de vorm en de opbouw aan.
 - Je kunt vragen stellen over de woordwolk: Wat valt je op? Welke woorden springen eruit? Wat betekenen deze woorden?
 - Je leerlingen voegen de onbekende woorden eventueel aan een persoonlijke woordenlijst toe.
-
- Reflecteer op de woordwolk die je zelf hebt gemaakt. Wat hebben je leerlingen hiervan geleerd?

A1 Voorbeeld

- Laat de woordwolk gedurende een paar seconden zien en vraag je leerlingen zo veel mogelijk woorden op te schrijven die ze hebben onthouden.
- Vraag je leerlingen of er woorden zijn die ze niet kennen en bespreek deze of laat ze de onbekende woorden actief hergebruiken door ze bijvoorbeeld korte zinnen te laten schrijven.

A2 Voorbeeld

- Je leerlingen bekijken de woordwolk en schrijven op waar de oorspronkelijke tekst vandaan zou kunnen komen, wat voor soort tekst het is of wat voor onderwerp de tekst heeft.
- Gebruik de woordwolk om in een werkstuk te 'sturen'. Laat je leerlingen hun werkstuk in een woordwolk gieten: welke woorden komen vaker voor dan andere? Is dat in overeenstemming met de bedoeling van het werkstuk?

B1 Voorbeeld (zie ook A1/A2)

- Maak twee- of viertallen, plaats daarbij bepaalde leerlingen bewust in een groepje of laat hen juist zelf kiezen.
- Je leerlingen maken een samenvatting van informatieve teksten en maken in groepen een woordwolk van deze teksten. Zij houden vervolgens een presentatie over de geleerde kennis aan de hand van de woordwolk.

Variatie en differentiatie

- Geef verschillende verwerkingsopdrachten die variëren op inhoud en taaleisen die je stelt aan de productie van de taal.
- Varieer bij het samenstellen van de groepen: wissel af tussen homogene en heterogene groepen.

Tip

- Om de digitale tool Wordle te kunnen gebruiken heb je de nieuwste versie van Java nodig, controleer eerst of je die hebt.
- Alternatieven voor Wordle zijn te vinden in de lijst met webtools en apps.

verbaal-linguïstisch
visueel-ruimtelijk

begrijpen, toepassen,
creëren

creatief denken, probleem
oplossen, samenwerken